Interculturele dilemma's in de spreekkamer

Drs. Mustafa Bulut

Geestelijk verzorger
Elisabeth-Tweesteden Ziekenhuis
Jeroen Bosch Ziekenhuis

Eigenaar OBIZ

Disclosure

1. Geen (potentiële) belangenverstrengeling
2. Geen relevante bedrijven voor bijeenkomst
3. Geen:

- Sponsoring of onderzoeksgeld
- Honorarium of andere (financiële) vergoeding
- Aandeelhouder
- Andere relatie

Programma

1. Wat heeft zich voorgevallen?
2. Thee-oefening en highlights
3. Ziektebeleving moslimpatiënten
4. 2 communicatiemodellen (Hall&Hall)
5. Dilemma's:

- Reguleer bezoek
- Pijnbestrijding (richtlijn ETZ)
- Niet vertellen?
- Niet stoppen?
- Moment van abstineren
- Het gesprek

5. Thee-oefening 2

Wat heeft zich voorgevallen?

Op de thee bij Mustafa

Highlights

¼ migratieachtergrond
2018

Moslims religieuzer
2018

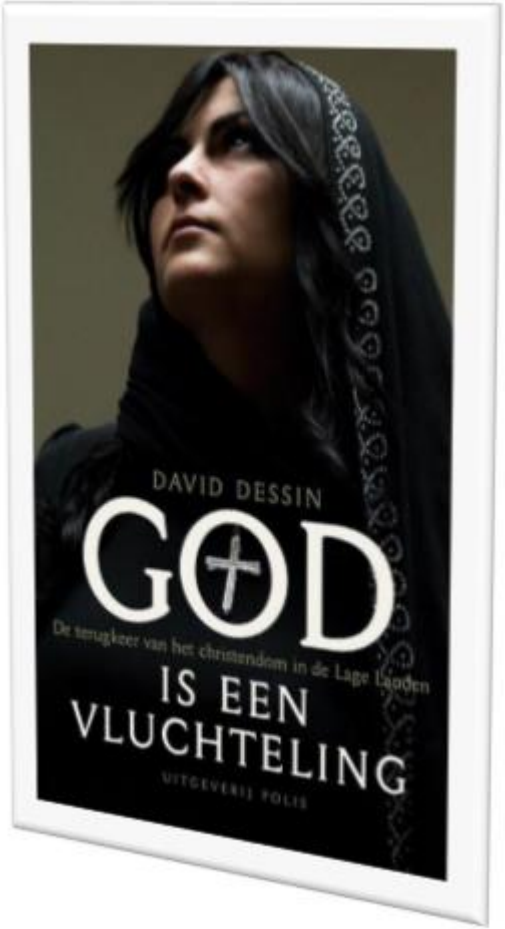

50%> migranten is Christen
2012

Vraag (poll)

Yousra (80 jaar, vrouw, spreekt geen Nederlands) heeft een tumor in haar hals. Ze ademt moeilijk en duidelijk hoorbaar. Op een gegeven moment krijg je het gevoel alsof zij zonder adem komt te zitten. Welke stap zet je als eerst?

A Direct ingrijpen. Ik breng haar in comfort. Ik sedeer haar, zodat ze geen benauwdheid meer ervaart

JUIST B Ik bel de familie en breng hen op de hoogte van de situatie

C Ik vraag de patiënt om toestemming om haar te sederen

Perspectieven ziekte in Islam

Perspectieven:

- Test en geduld
- Openstaan voor behandeling
- Beloning
- Lot
- Klagen mag, verafschuwen niet
- Morfine discutabel

Rituelen:

- Ziekenbezoek (engelen)
- Smeekbede

Perspectieven sterven in Islam

- **Perspectieven:**
  - God geeft en neemt leven
  - Lot (als het moment komt)
  - Zielenreis en Hiernamaals
  - Wederopstanding
  - Zelfmoord/euthanasie is verboden
  - Bewust terugkeren naar God
  - Optimisme (hiernamaals)
  - Niet luidruchtig huilen

Rituelen:

  - Geloofsbelijdenis

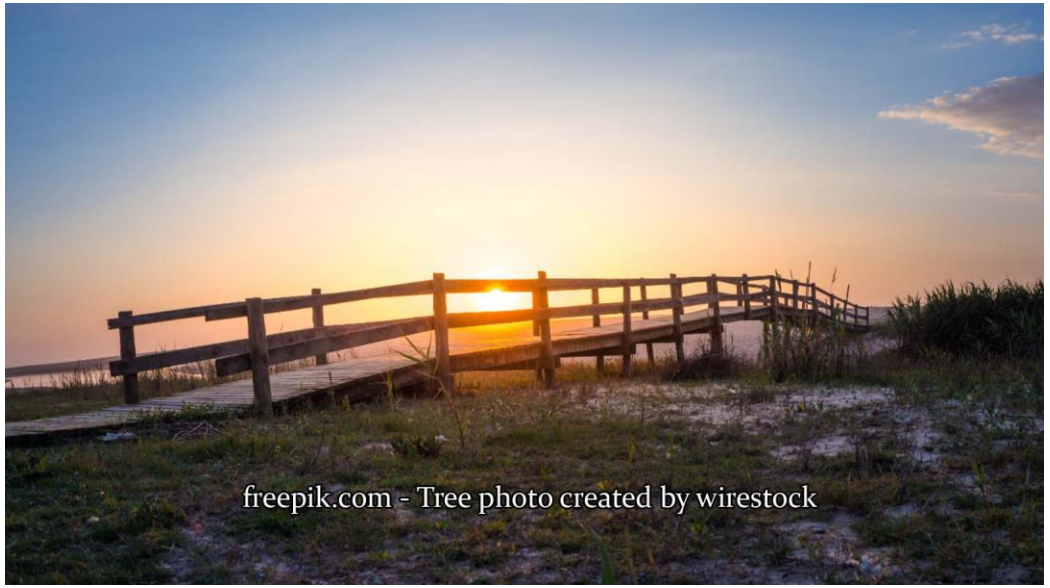

Religieuze beleving

Almacht

Ziekte/ dood = straf

God heeft een plan

...

Liefde

God wil lijden niet

Vraag (poll)

Waarom vragen sommige moslims om een infauste prognose (ongunstig/palliatief) niet aan hun ouder te vertellen?

JUIST A Omdat het uitspreken van een infauste prognose door de moslimpatiënt wordt beleefd alsof je op dat moment gaat sterven. Daar willen de naasten de patiënt voor beschermen

B Alleen God (Allah) bepaalt of een ziekte geneeslijk/ongeneeslijk is en wanneer de mens zal sterven.

C Het levenseinde of sterven is geen dagelijks thema binnen moslimculturen. Soms wordt het zelfs beschouwd als een taboe onderwerp.

Snelle – langzame boodschap

Snelle boodschappen (laagcontext):
Snel decoderen, één oogopslag, reclame

Langzame boodschappen (hoogcontext):
Tijd nemen voor decoderen, gedicht, brief

It's his birthday today...I've got this for you...go on, take it.

Vraag (poll)

Wat is de belangrijkste reden dat er binnen sommige culturen opvallend veel bezoekers komen als iemand ziek wordt?

A Ze uiten hiermee hun medeleven naar de patiënt.

B Ze zijn het gewend om altijd in groepen te acteren. Denk aan het moskeegebed, vasten in de Ramadan, samen op reis gaan.

JUIST C Ze dragen met de patiënt samen de ziekte en de pijn. Hiermee wordt dit verlicht voor de patiënt.

Laag- en hoog context communicatie

Laagcontext communicatie
Letterlijk, hoofd- en bijzaken gescheiden, individu centraal

Hoogcontext communicatie
Context (wie/wat/waar), niet expliciet, relatie centraal

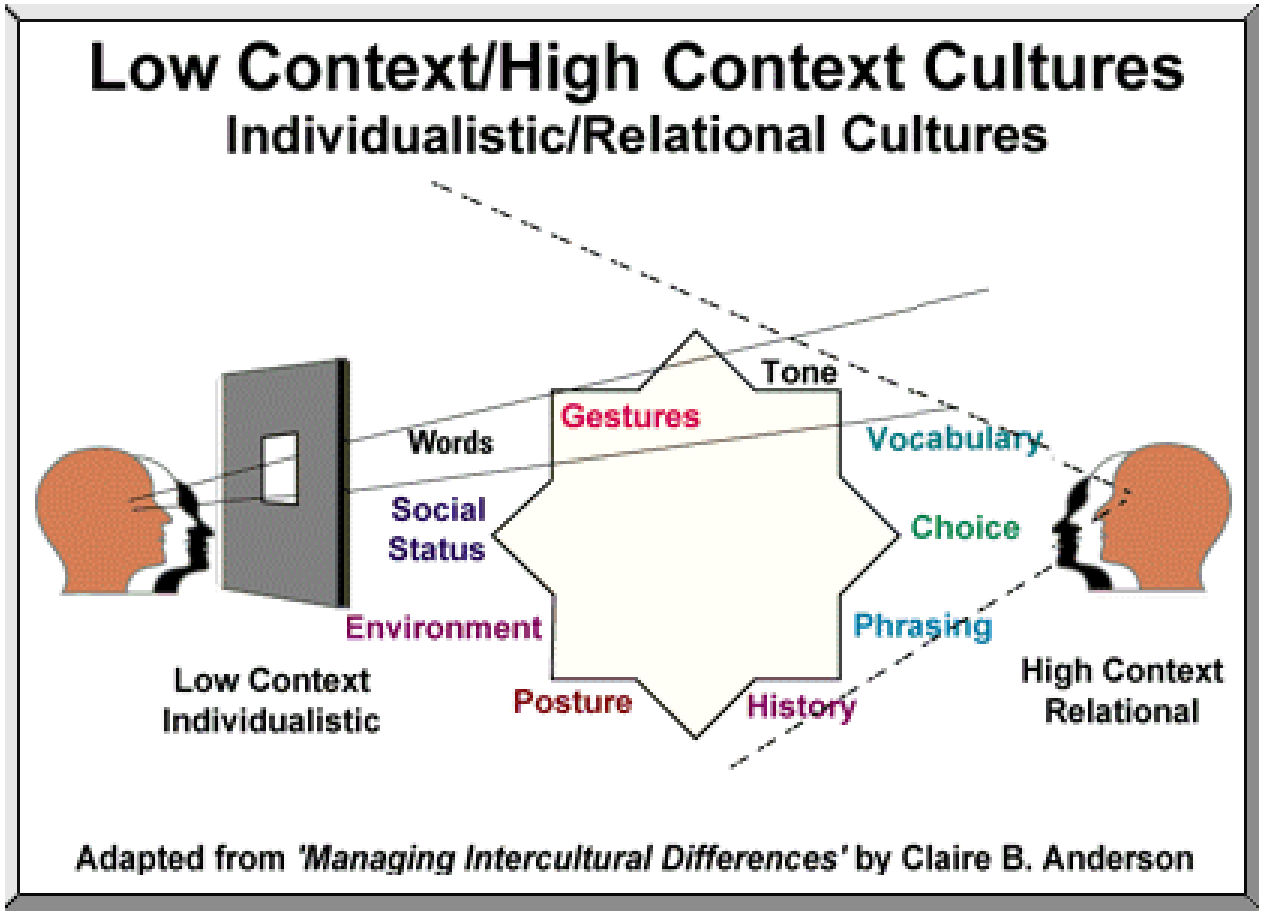

Laag- en hoog context communicatie

Geografische verdeling

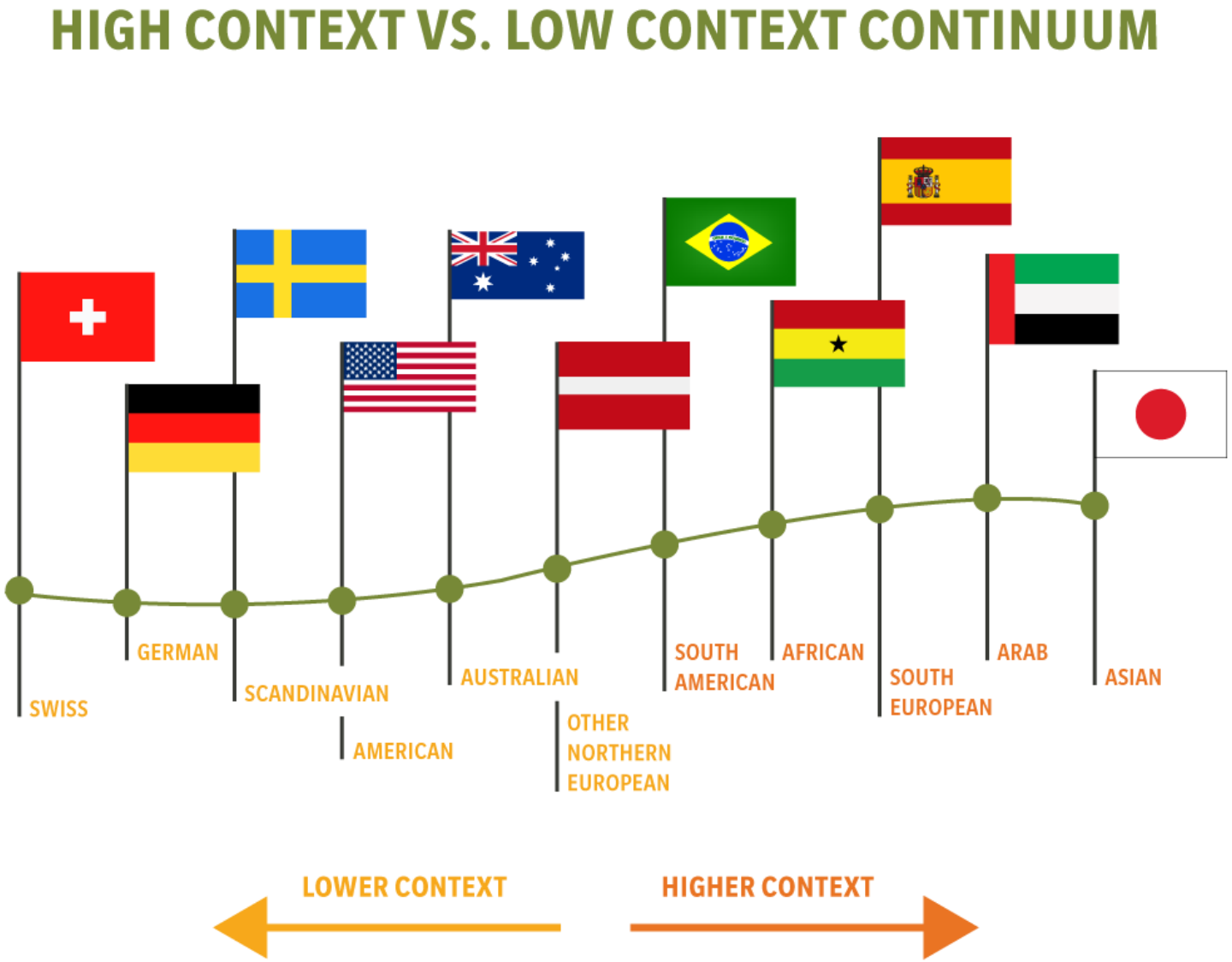

Vraag (poll)

Hoe moet je handelen als het te druk wordt en de eerste contactpersoon is afwezig?

A Vraag de hele groep om de ruimte te verlaten en zich aan het bezoekersbeleid te houden

B De beveiliging erbij roepen

JUIST C Vraag aan de groep wie de vertegenwoordiger (leider) is, bespreek met hem het bezoekersbeleid en geef hem een actieve rol in de coördinatie van het bezoek.

Reguleer bezoek

1. Eerste contactpersoon

2. Geen contactpersoon fysiek/telefonisch? Vraag binnen de groep wie je mag spreken (de leider)

3. Begrip voor zorgen familie, maar bezoek in vele aantallen kan helaas niet

(escalatie willen voorkomen)

Rawpixel - freepik

Pijnbestrijding

Mdjaff - freepik

TIPS & TRICKS

1. Als euthanasie ervaren worden
2. Erken de zorgen, geef uitleg. Angst van stikken voordat je sterft.
3. Sedatie bespoedigt niet het overlijden
4. Pijnstilling/sedatie mogelijk met behoud van gedeeltelijk bewustzijn
5. Wilsonbekwaam? Inschatting ernst lijden door de arts doorslaggevend.
6. Overlijden bespreekbaar? Leg uit over verminderd bewustzijn in overlijdensproces zoals bij normaal overlijden
7. Behoefte aan rituelen? Graag vóór palliatieve sedatie
8. Betrek een (islamitisch) geestelijk verzorger erbij
9. Uiteraard is pijnstilling in de Islam toegestaan

Niet vertellen?

Mogelijke motieven daarvoor zijn:

1. Ziekte en dood benoemen kan confronterend zijn voor patiënt en naasten;

2. Geen vaste onderwerpen in dagelijks leven van patiënt en naasten;

3. God gaat over leven, ziekte en dood.

freepik

Tips & Tricks

1. Vraag patiënt of hij wil weten waar hij aan toe is.
2. Wil patiënt niet, met wie mag je in gesprek gaan?
3. Wat mag er wél verteld worden aan familie en hoe? (hoogcontext)
4. Ernstig nadeel voor patiënt? Toch in gesprek met patiënt zelf (WGBO)
5. Tolk inschakelen. Niet toegestaan? Met familie samen vertellen

Niet stoppen?

- TIPS & TRICKS

1. Woordkeuze, compassie en betrokkenheid
2. Situatie ‘ernstig’
3. Geen curatieve behandeling
4. Alles is gedaan
5. Curatieve behandeling kan leed bezorgen
6. Onregelmatige ademfrequentie ook bij natuurlijk overlijden
8. Patiënt niet in de steek laten.
9. Comfortbehandeling → goed afscheid, niet versnellen
10. Second opinion?
11. Betrek een (islamitisch) geestelijk verzorger erbij.
12. Voor de moslim: alles ligt in de handen van God

Wayhomestudio - freepik

NRNBgeenIC: alleen mogelijk als familie overtuigd is van infaustheid of grote kans op overlijden

The National
ongeveer 2 jaar geleden

A car crash in 1991 left Munira Abdulla in a coma but her son never lost hope that one day, she would wake up.

THENATIONAL.AE

Emirati woman wakes up from coma after almost 30 years

A car crash in 1991 left Munira Abdulla in a comatose state but her son ne...

Moment van abstineren

- Familie: alles voor uw dierbare gedaan
- Mededeling: er wordt ingegrepen wanneer patiënt ivm benauwdheid in discomfort beland ('stikt') of patiënt duidelijk lijdt
- Niet alle details van overlijden of abstineren bespreken met familie, maar het gevoel geven dat patiënt in goede handen is, tenzij zij erom vragen
- Zuurstof: kamerlucht 21%

Photo by Jonathan Kemper on Unsplash

Belangrijk: WGBO is gebaseerd op Nederlandse wetgeving, maar de doelgroep heeft vaak niet-Nederlandse achtergrond

Aansluiting zoeken met behulp van communicatiemodellen (e-learning)

Het gesprek

Voorbereiding
- Inhoudelijk
- Organisatorisch
- Afstemming arts/vpk
- Voorbereiding

Uitvoering
- Inleiding
- Afstemmen op pt/naasten
- Gedachten en gevoelens
- Samenvatting, vervolggesprek

Nazorg
- Opvangen pt/naasten
- Rapporteren
- Vervolggesprek

Het gesprek

Voorbereiding
- Vast gezicht
- Zo nodig masculine/feminine
- Geen gezegden
- Juiste contactpersoon, niet perse de 1ste binnen familie

Uitvoering
- Niet met slecht nieuws beginnen
- Inleiden, zo nodig met tekeningen
- Dood niet bij de naam noemen, maar toch benoemen
- Boodschap doseren, zonodig pauzeren
- We laten u niet in de steek!
- Nog geen behandelopties in terminale fase benoemen

Nazorg
- Er wordt nu nog niet besloten
- Vervolg op gesprek

Op de thee

Vragen?

Naslagwerk

1. Richtlijn ETZ, Bulut ea: https://www.etz.nl/ETZWebsite/files/f8/f8d51249-c486-4555-92b6-aaeb528e6712.pdf

2. IKNL handreiking slechtnieuwsgesprek: file:///C:/Users/bulut/Downloads/samenvattingskaart-slecht-nieuwsgesprek.pdf

3. Religiositeit onder moslims in NL: https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2018/06/07/de-religieuze-beleving-van-moslims-in-nederland/Moslims_in_Nederland.pdf

4. Dessin, D., God is een vluchteling, Dessin, D. EAN: 9789463101103

5. Mahdi, R.N. e.a. Interculturele communicatie in de zorg, EAN: 9789023256359

6. https://www.youtube.com/watch?v=iy-jhJjRHH0

Drs. Mustafa Bulut
Geestelijk verzorger
Eigenaar OBIZ

Voor meer informatie:

Opleidingsbureau Interculturele Zorg
www.obiz.info
contact@obiz.info